

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני כ"ח טבת תשע"ח | דף היומי בבלי: שבועות מח.
דף היומי בהלכה: מסעיף ב' עד סימן רצ"ג סעיף ב'. | לוח יומי מקוצר: עמוד ס"ט סימן רצ"ב/רצ"ג.
מוסר: פרק י"ח ולפי זה פשוט עד תחילת חתימת הספר.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ב משנה ט' רבי שמעון אומר' עד משנה יב' וכל מעשיך יהיו לשם שמים'.

הדף היומי בהלכה

מדוע אומרים 'צדקתך' במנחה של שבת?

ויש אומרים שהטעם לאמירת פסוקים אלו הוא כדי להצדיק את הדין שנעשה ברשעים שחוזרים לגיהנום במוצאי שבת.
ואם טעו ואמרו קדיש לפני אמירת 'צדקתך', יאמרו את הפסוקים לאחר קדיש, ולא יאמרו קדיש נוסף ביניהם לבין 'עלינו'.
[שו"ע רצב, ב, ומשנ"ב ו; ביאורים ומוספים דרשו, 7-8]

חכמינו ז"ל תיקנו לומר במנחה של שבת שלושה פסוקים הפותחים במילים: צדקתך, וצדקתך, צדקתך, ומכונים בקצרה 'צדקתך'. וטעם התקנה, משום שבשעת מנחה של שבת הסתלקו מהעולם משה רבנו, יוסף הצדיק, ודוד המלך, עליהם השלום; ואנו אומרים פסוקים אלו להצדיק עלינו דין שמים שנעשה בפטירתם. ויש אומרים שמשה רבנו לא נפטר בשבת, אלא בערב שבת, אלא שהקב"ה גנזו במערה רק בשעת מנחה של שבת, ואנו אומרים צידוק הדין בשעת קבורתו.

הדף היומי בהלכה

תקופה ידועה על מנהג אמירת פרקי אבות בשבת?

מנהג בני אשכנז מקדמת דנא לומר ששה עשר פרקי תהלים - 'ברכי נפשי; וחמשה עשר פרקי 'שיר המעלות'.
ואם לאחר תפילת מנחה נותרו רק מספר דקות עד לסוף היום, יש לוותר על אמירת פרקי אבות או מזמורי התהלים, כדי לאכול סעודה שלישית בזמנה.
[שו"ע רצב, ב, ומשנ"ב ט; ביאורים ומוספים דרשו, 9-10]

מנהג הנהוג בישראל עוד מתקופת הגאונים, לומר בשבת לאחר תפילת מנחה 'פרקי אבות'; ויש שכתבו טעם לדבר, משום שהפרקים פותחים במילים: "משה קיבל תורה מסיני", ובכך מספרים אנו בכבודו של משה רבנו שנפטר באותה שעה, כאמור לעיל.
בימי הראשונים הנהיגו בחלק מהמקומות לאומרם רק בשבתות הקיץ, הארוכות, וכן לומר רק פרק אחד (או שניים) בכל שבת. ובשבתות החורף -

הדף היומי בהלכה

הרבות שיש בשירת פרקי תהלים במוצאי שבת לפני ערבית

ובעסקי ממון במשך השבוע, ואינה מתאימה ליום טוב.
ויש כמה מעלות במנהג זה: א. שמלויים את השבת, שנקראת כלה, בשירות ותשבחות, ויש לכך מקור במדרש; ב. שתפילת ערבית מתאחרת מעט, ומוסיפים מחול על הקודש. ג. שבזמן הפנוי שבין סעודה שלישית לערבית יעבירו המתפללים חלק מזמנם באמירת פרקי תהלים.
[משנ"ב רצג, א; ביאורים ומוספים דרשו, 4-5]

מנהג קדום, הנהוג בימינו בקרב כמה מקהילות אשכנז, לזמר במוצאי שבת לפני תפילת ערבית כמה פרקי תהלים, ובהם הפרק 'אֶלְקִים יְהִי נִגְנוּ'. וכשחל תשעה באב במוצאי שבת, אין מזמרים, אם משום שזהו אינו זמן חנינה, ואם משום איסור לימוד תורה.
וכן כשחל יום טוב במוצאי שבת - אין מזמרים; אם משום שאין מבקשים חנינה ביום טוב, ואם משום שפסוקי מזמורים אלו הם בקשה להצלחה במלאכה

הכל נטלו ידיהם וטעמו מן החלות, ואז התרחש הנס. קצין שהגיע מאי שם הודיע לחיילים הגרמנים כי על הגדוד הוטלה זה עתה משימה חדשה ועליהם לעזוב את המקום מיד

הרב אברהם פוקס

בנערינו ובקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו (שמות י ט)

הקדושה המושפעת ממעמד העבודה לה' תשפיע גם על הטף, עד שיבקשו מעצמם להצטרף למסע היציאה ממצרים. מן הספור הבא נשמע שיש בכוחה של מסירות נפש למצוות להשפיע על רוצחים:

מעשה נורא היה בעירה גבורוֹבָה בתקופת השואה: בצהרי יום שישי הציתו הנאצים ימח שמם את העיירה מכל עבריה, הכניסו את כל התושבים, גברים נשים וטף, אל בית הכנסת שהיה עשוי מעץ, והבטיחו להעלות עוד מעט קט את כל המבנה באש. אי אפשר לתאר את הדרמה הנוראה שהתחוללה שם באותן שעות. יללותיהם של הילדים והנשים הרקיעו שחקים, הפעותות שהיו עיפים ורעבים בנוסף לכל, בכו ללא הפוגה. הרשעים הקיפו את המבנה מכל צדדיו והכריזו כי יהודי שימצא מחוץ לארבעת הכתלים של בית הכנסת יהרג במקום. בין המוני היהודים שנכלאו בבית הכנסת היה גם ר' יואל האופה שהיה ירא שמים ביותר. ר' יואל הצליח בבוקרו של אותו יום שישי לאפות כמה חלות לשבת, אבל הן נשארו כמובן בתוך המאפיה. עתה ברגעים הנוראים הללו עלה במחשבתו לנסות לצאת החוצה, לקחת את החלות מתוך המאפיה ולחזור לבית הכנסת כדי לזכות את אחיו האומללים במצות לחם משנה. האופה לא האריך במחשבותיו ולא התלבט יותר מדי, הוא ניתר ממקומו וקפץ החוצה. הכל ידעו

שברירתו עלולה לעלות לו בחייו, אך הוא ביקש דווקא ברגעיו האחרונים לזכות את כל קהל הקודש במצוה.

כעבור כמה דקות נכנס ר' יואל לבית הכנסת, על שכמו שק עם חלות טריות והוא מכריז בשמחה: "יהודים, טלו ידיכם קודש ובואו וביצעו על לחם משנה כי שבת היום לאדוננו". היהודים האומללים כמו שכחו לפתע איפה ובאיזה מצב הם נמצאים, שמחת המצוה העלתה אותם טפחיים מעל האדמה, והכל נטלו ידיהם וטעמו מן החלות.

ואז התרחש הנס. קצין שהגיע מאי שם הודיע לחיילים הגרמנים כי על הגדוד שלהם הוטלה זה עתה משימה חדשה בשדה הקרב ועליהם לעזוב את המקום מיד. הנאצים הארוזים שמרו על בית הכנסת ביקשו ממנו שיאפשר להם לבצע את זממם ולהצית את היהודים, אבל הוא הורה להם לבוא בזה הרגע, ובכך נצלו כל היהודים.

נס ההצלה הפתאומי שהתרחש ממש באותו הרגע שבו קיימו הכל את המצוה, הביא את קהל יהודי העירה להאמין באמונה שלמה שהיתה זו מסירות הנפש של ר' יואל האופה שהצילה את הכלל.

מסירות נפש מופלאה שכזו, מזככת את האויר ומצליחה לסלק גם את מלאך המוות, ועל ידי כך גם את תאוות הרציחה של הנאצים.

(עלינו לשבח)

חדש בקו השיעורים של 'דרשו': שני שיעורים יומיים באידיש לפי סדר 'הדף היומי בהלכה'

072222666
*4992

של הג"ר אליהו אורנשטיין, הנמסר על פי סדר 'הדף היומי' על הש"ס הבבלי, וזוכה גם הוא לעשרות אלפי האזנות מדי יום, בשל סגנונו המיוחד, והעובדה שהשיעורים נמסרים בתמצות, תוך הסבר קצר וענייני על כל פרט ועל כל מילה מדברי הגמרא. בקו ניתן להאזין גם לתוכנית היומית המיוחדת של הג"ר אברהם פוקס, הזוכה גם היא להיענות נרחבת מצד המתקשרים לקו.

ההאזנה לקו השיעורים של 'דרשו' מתאפשרת לכל החפץ בכך, בעלות של שיחת טלפון רגילה, ובשיחה מטלפון סלולארי היא בדרך כלל חינמית, בהתאם לתוכנית ולמסלול של הטלפון ממנו מתבצעת ההתקשרות.

להאזנה לשיעורים החדשים והוותיקים, כולל האזנה לשיעורים מהעבר, ניתן להתקשר לקו השיעורים במספר 077-261-3337.

בשורה מיוחדת לדבורי אידיש: קו השיעורים של 'דרשו', מרחיב את פעילותו, ומצרף לשיעורים הקיימים, שני שיעורים יומיים נוספים, הנמסרים באידיש, לפי סדר הלימוד של 'הדף היומי בהלכה'.

השיעורים נמסרים בשפה עשירה, בתמצות ובבהירות, כדי שהמאזינים יוכלו להספיק בדקות אחדות את הלימוד של הדף היומי בהלכה, עם כל פסקיהם של גדולי האחרונים בנושאים ההלכתיים השונים הנלמדים באותו היום. שני השיעורים החדשים נמסרים מדי יום מפי הג"ר מרדכי לשמה פריינד, ראש כולל בבאיאן, והג"ר אפרים סגל, מו"ץ בק"ק קרלין סטולין.

כאמור מצטרפים השיעורים הללו לשיעור הוותיק של הגאון רבי אריה זילברשטיין, שזוכה לתפוצה רחבה ולאחזה רבה בקרב המאזינים הקבועים, ונמסר גם הוא על פי סדר הלימוד של 'הדף היומי בהלכה', וכן לשיעורו המיוחד

עצות מחז"ל לכפרת עוונות בימי השובבי"ם

וזרח בחושך אורך, כמאמר רז"ל 'הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורים' וכו'.

[מדברי השל"ה הק' בשם החרדים' שהיו רגילים בפיו של הגה"צ רבי שמואל אהרן

לידר זצ"ל בימי השובבי"ם - ע"פ 'המבשר תורני ויחין]

אמרו רז"ל, 'כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו', שנאמר 'נשא עוון ועובר על פשע'. למי נושא עוון - למי שעובר על פשע. ויוכיח נפשו ויאמר לה: תסבלי ייסורין בעוה"ז ובגיהנום על עוונותיך, הלא טוב לך לסבול חרפת אנוש וגידופיו ולא תעני, ותשמחי בייסורין אלו, כי תועלת רפואה הם לנפשך

הודעתי למרן הגר"ח כי המסיבה בוטלה והודיתי לו על שהסכים להשתתף. לתדהמתי הגיב מרן ואמר: "זכי עלה על דעתכם שאשתתף!?" הרי גדרתי גדר שאינני משתתף במסיבות מכל טעם שהוא!..."

קרלינער זצ"ל, בעל 'שאלת דוד', שהפליג מעבר לגבורות תשעים ועיניו כהו מראות. ישב הגאון ושינן תלמודו בעל פה. נתן לו המשולח שלום והחזיר לו שלום. שאל מי הוא ומה רצונו, אמר שהוא המשולח מנובהרדוק. שאלו כמה היה רגיל לתת בכל שנה, ונתן תרומתו. ישב המשולח לכתוב קבלה על הסכום והגאון שב לתלמודו בקול ערב ובנעימה. היה קול הלימוד ערב, המחזה מרנין, ורגלי המשולח כבדות. ישב והאזין ללימוד, כיצד הגאון חורז מגמרא לרש"י ומרש"י לתוספות ומסכם בבחירות שיטות הראשונים ודעות הפוסקים, וראיותיהם לכאן ולכאן, כשהוא בונה וסותר. מצדד ומסכם.

"לפתע נשא השאלת דוד עיניו וראה את המשולח. נתן לו שלום ושאלו: 'מי הוא כבודו?'... הבין המשולח שמחלת השכחה תקפה על הגאון, וענה: 'אני הגובה של ישיבת נוברהרדוק. קיבלתי ממר תרומה וכתבתי לו קבלה'. נטלה הגאון ושב לתלמודו. אך כעבור כמה דקות הבחין שוב במשולח, והמחזה חזר על עצמו: 'מי הוא מר, ומה רצונו?' שב המשולח ואמר שכבר קיבל מבוקשו. 'נאנח השאלת דוד ואמר: 'אח, לא עליכם, השכחה גוברת עלי באופן נורא. אני שוכח ממש מרגע אחד למשנהו. אבל את הש"ס, ברוך השם, אני זוכר כפי שזכרתי בהיותי בן שש עשרה! ולא שכחתי כלום...! כשהגיע המשולח לראדן ופגש במרן החפץ חיים זצ"ל, סיפר לו בהתפעלות אשר ראו עיניו.

"לא עבר זמן רב, והשאלת דוד נפטר לבית עולמו. והנה בבית המשולח התקבל מברק מה'חפץ חיים', ובו נתבקש לבוא לראדן ביום פלוני. כשהגיע, הודיעו ה'חפץ חיים' שעומד להערך מספד מר לרבה של קארלין, והריהו מתבקש לעלות לבימה ולספר את המעשה ברבים. אמר המשולח: 'רבי, אדם פשוט אני, ואיך אעמוד במקום גדולים להספיד בראדן את זקן הדור! הרגיעו ה'חפץ חיים': 'נתנו דעתכם, אני הוא שמספיד. אתם רק תעלו לפני ותספרו את המעשה...!'. (דברי שיח בא תשע"ה)

וְלִזְכָּרוֹן בֵּין עֵינַיָה לְמַעַן תִּהְיֶה תִּזְכָּרְתָּ ה' בְּפִיָה (שמות יג ט)

סיפר הגאון ר' נתן איינפלד שליט"א: בשנת תשס"א היתה לי סייעתא דשמיא מרובה להשיג כמה תורמים גדולים שהרימו תרומתם בסכום של כמה מאות אלפי דולר למבצר התורה כולל 'חזון איש'. חשבתי שהכרת הטוב מחייבת לערוך עבורם מסיבת הוקרה מטעם הכולל. ברם, מפאת עומס עיסוקיהם היה ברור מראש שלא יאותו לבוא במיוחד לארץ הקודש אלא אם רבנו הגר"ח קנייבסקי שליט"א יאות לשבת בראש ולהאציל עליהם ברכותיו.

עליתי ושטחתי בקשת, אולם רבנו דחה אותה על הסף באמרו: "אם אתחיל להשתתף במסיבות, לא יאה לזה סוף, ותורת אימתי נעשית? גדר גדרתי, שאיני משתתף בשום מסיבה!". אמרתי: קטונתי מלהעבירו על גדרו, אך זאת אוכל לומר, שאם כת"ר לא יבוא, תבטל המסיבה. שכן יודעני בוודאות שהם לא יבואו אם לא ישתתף בה, ובפרט שהמדובר הוא בכלל חזו"א שיסודו ע"י מרן החזו"א זצ"ל, וכן היה קרוב ביותר לרבנו בעל הקהילות יעקב זצ"ל. חשב רבנו ואמר: "בלא נדר אשתתף, אתם יכולים לומר להם זאת".

המסיבה נקבעה לבין הזמנים תשס"א אחרי תשעה באב. הכל היה ערוך ומוכן. אך לפתע הורע המצב הבטחוני, והגבירים ביטלו את הגעתם. נכנסתי לבית רבנו ואמרתי: לנגד עינינו מתקיים הכתוב 'רצון יראיו יעשה' (ע' רש"י חולין ז עב, שהקב"ה נותן לבו על רצונם של צדיקים, שלא להעביר דעתם), וסיפרתי שהמסיבה בוטלה, ואני מודה לכם שרציתם להשתתף במסיבה. אמר רבנו: "זכי עלה על דעתכם שאשתתף במסיבה? הן גדר גדרתי שאיני משתתף במסיבות מכל טעם שהוא!..."

נדמהתי: "אבל הבטחתם לי שתבואו, כיון שלכולל חזו"א דין אחרי!". והשיב ואמר שאינו זוכר שאמר כך מעולם! ובענוותנותו כי רבה, הוסיף רבנו ואמר: "אין זה דבר יוצא דופן. אספר לכם מעשה שהיה: 'משולח מטעם ישיבות נוברהרדוק הגיע לקארלין ונכנס אצל הגאון רבי דוד'ל

ביום בהיר הופיע מנהל המפעל החילוני בשערי ישיבת פוניבז', כשהוא מחפש את הבחור ר' יוסף ישראלזון כדי להציע לו את ההצעה הקורצת

בנאמנות, ובפרוטות העלובות שקיבל שם הצליח להתקיים בגלות. לימים אמר "כי לימוד מלאכת האריגה היא, היתה הרבה יותר קלה מהבנת תוספות אחד". המנהל התפעל מאוד מיושרו ומנאמנותו, ובסוף המלחמה סובבה ההשגחה העליונה שגם אותו מנהל עלה לארץ, וכאן עלה בדעתו לפתוח שוב בית חרושת לבדים, וכאשר נודע לו שגם הנער ר' יוסף ישראלזון זכה להנצל ולעלות לארץ, בירר את מקומו כדי להציע לו להיות שותף עימו במפעל. וכך ביום בהיר הגיע המנהל החילוני לישיבת פוניבז' כשהוא מחפש את הבחור ר' יוסף ישראלזון, שכבר שקוע שנתיים ימים עמוק עמוק בתוך הוויות דאביי ורבא, כדי להציע לו את ההצעה.

ר' יוסף שומע ומבין היטב את פרטי ההצעה הזו, אבל מיד, בחן ובטבעיות הוא משיב לו בחיך: "אם הקב"ה הציל אותי מהמלחמה בנסי נסים יחידי מכל משפחתי, לא מסתבר שזה בשביל להיות מנהל מפעל של בגדים, אלא מסתבר שזה בשביל לשקוד על התורה בקדושה ובטהרה פה בישיבה...". וכך הוא דוחה בחיך את ההצעה בשתי ידיים.

(ע"פ שלמים מציון)

והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך (אבות ב יב)

תקופה מסוימת בילדותו התגורר הגאון רבי יוסף ישראלזון זצ"ל בברנוביץ, בבית זקנו הגה"צ רבי צבי הירש גוטמן זצ"ל, משגיח בישיבת ברנוביץ. בשנת תש"א, זמן קצר לפני פרוץ מלחמת העולם, פשטו הרוסים הקומוניסטים על בית זקנו והגלו את כל המשפחה לסיביר לעשרים שנה.

הגלות לסיביר היתה הפתח להצלתם, כי כמה ימים לאחר מכן כבשו הגרמנים את ברנוביץ ולקחו את כל בני העיר לגטו, כאשר לאט לאט הוציאו את כולם להריגה, ואילו הוא וכל אלו שנשלחו לסיביר ניצלו ונשארו בחיים. גם בסיביר קרה הנס, ולאחר כמה חודשים ששהו שם במאסר הודיעו להם השלטונות שכיון שהם אזרחי פולין הרי הם משוחררים.

לאחר השחרור מהמאסר עברו כל הקבוצה לעיירה אחרת בסיביר, אשר בה יכלו להיות בצורה קצת יותר מסודרת. באותה עיירה היה יהודי שהציע לנער ר' יוסף ישראלזון עבודה בבית חרושת של אריגת בגדים, כדי שיוכל להפטר מחובת הלימוד בבית הספר האזרחי יחד כל הילדים הגויים. מנהל בית החרושת היה יהודי חילוני בשם בלוטניק, שקיבל אותו לעבודה יחד עם חברו. בתוך שלשה חדשים למד הנער ר' יוסף את מלאכת אריגת הבדים, ובמשך שנה עבד שם

החל הסוחר לצעוק אחרי אבא: "חכה כמה דקות ואני נותן לך את הצ'קים על כל החוב!" אולם אבא השיב לו: "מצטער, עלי לרוץ לשיעור" - והוא השאיר את כל הצ'קים אצל הסוחר הנדהם...

ושמרתם את המצות (שמות יב ז)

אבי ז"ל קם מיד, הפסיק ועזב הכל ורץ לבית הכנסת כדי להגיע בזמן לפני תחילת השיעור!
 אותו סוחר החל צועק אחריו: "המתן כמה דקות, ואני נותן לך את הצ'קים על כל החוב!"
 השיב לו אבא: "אני מצטער, אבל אני צריך לרוץ לשיעור, אסור לי לאחר אפילו דקה אחת!". והוא השאיר את כל הצ'קים אצל הסוחר הנדהם...
 לאחר פטירת אבי מורי ז"ל סיפר אותו סוחר בהתפעלות: "אני יודע שהוא חיפש אותי חודשים רבים, והצטער מאוד בגלל החוב, ובעוד מספר דקות הוא היה מקבל את כל החוב, ובכל זאת עזב הכל כדי לא לאחר לשיעור."
 (ממגד שמים ח"ג)

כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה (רש"י).
 הגאון רבי שלום מאיר יונגרמן זצ"ל ראש מוסדות זכרון יעקב סיפר על אביו את המעשה הבא:
 אדם שאינו שומר תורה ומצוות עמד בקשרי מסחר ענפים עם אבי ז"ל, והיה חייב לו כסף רב. חודשים רבים חיפש אותו אבי כדי לגבות את חובו, עד שסוף סוף מצא אותו והם התיישבו יחדיו לעשות את החשבון.
 הלה החל בכתיבת ההמחאות לתשלום החוב, והנה לפתע שם לב אבי ז"ל כי השעה היא חמש דקות לפני שמונה בערב. בשעה זו היתה לו קביעות ללמוד שיעור בבית הכנסת.

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

אין לאדם להסיק מעצמו שמשום שאינו מכיר את המחותן כאיש אמיד, בוודאי לא יעמוד בהתחייבותו - "דהלא אנו רואים כמה פעמים שאנשים כאלו משלמין את התחייבותם יותר מן בעלי הבתים הגבוהים"

ד: יואל וקסבורג

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

הנדרשים תמיד להיתר, אותם הזכרנו מספר פעמים בעבר. וישנו תנאי נוסף, שיש בו משום חידוש: שגם מצד החתן לא תהיה כל רמיה בשידוך, כי אם גם החתן מרמה בדבר כלשהו, פשוט שאסור לגלות לו. את התנאי הזה מציב החפץ חיים (לעיל סעיף ו) גם במקרה הפוך, כאשר אדם רואה שמרמים את המחותן אודות החתן, אזי עליו לדעת בבירור שגם מצד המחותן אין שום רמאות, והוא אכן מתכוון לעמוד בכל התחייבותיו הכספיות, וכן אין כל רמאות במה שמספרים על המשודכת.
 בביאורים ומוספים של 'דרשו' מציינים, שמדברי החפץ חיים (לעיל שם) משמע שאף שאין העניינים שקולים, כגון שאחד מרמה לגבי ממון ואחד מרמה לגבי חולי, אין לספר להם. ויש שביאר בטעם הדבר, שאין אנו צריכים לעזור לרמאי נגד חברו. ורק אם האחד מרמה מעט, באופן שנקרא עדיין עומד בדיבורו באופן כללי, ואינו יוצא מכלל אדם הגון, יש לגלות לו כשהצד השני מרמה אותו רמאות גדולה.
 הסבר נוסף מובא שם, שכוונת החפץ חיים היא שכיון שמרמים זה את זה, אם כן נמצא שבאמת אין כאן חיסרון, כיון שזהו השידוך הראוי לו לפי מצבו. ובעצם התנאי הזה כבר כלול בתנאי הראשון שכתב החפץ חיים, שצריך להתבונן היטב מתחילה אם הוא באמת עניין רע. כלומר: האם באמת יש בשידוך הזה בעיה, או שכיון שבשני הצדדים יש חסרונות, הרי זה בבחינת "ענבי הגפן בענבי הגפן"...

ההלכות הנלמדות היום במסגרת הלימוד היומי בספר 'חפץ חיים' (חלק הצירוף סעיפים ח-ט) ממשיות עדיין לעסוק בנושא השידוכים. רבנו הח"ח מעלה נידון מעניין: אדם שמכיר היטב את המחותן, ויודע כי להתחייבותיו הכספיות אין כל בסיס. או משום שהוא מכירו כרמאי, או משום שהוא יודע את מצבו הכלכלי. נידון זה מצוי מאוד בעסק השידוכים, כאשר פעמים רבות צד מסוים מבקש לברר את חוסנו הכלכלי של הצד השני, והאם הוא עומד בהתחייבותיו. ובפרט כשמדובר בבחור מופלג בתורה, שדורשים עבורו התחייבות כספית נכבדה. כיצד אם כן יש לנהוג באופנים אלו?
 החפץ חיים מציב כאן מספר תנאים: ראשית, שיידע מעל לכל ספק שאכן כך הם פני הדברים: או שהוא מכיר את טבעו הרע, או שמכיר את גודל עניותו, או ששמע ממנו בפירוש שאינו מתכוון לעמוד בהתחייבותיו. אך החפץ חיים מדגיש - שלא יחליט האדם בעצמו, שמשום שאינו מכיר את המחותן כאיש אמיד, מן הסתם לא יעמוד בהתחייבותו, "דהלא אנו רואים כמה פעמים שאנשים כאלו משלמין את התחייבותם יותר מן בעלי הבתים הגבוהים".
 ותנאים נוספים: עליו לדעת שאילו היה החתן יודע מכך לא היה מתרצה בשידוך. שכן פעמים רבות מצוי שהחתן אינו מתכוון אלא להוציא מהמחותן כל מה שהוא יכול, אבל אין עיקר השידוך תלוי בזה. ואם כן אסור לגלות לו, אלא אם תהיה מכך תועלת, שיוכל החתן לטכס עצות איך להוציא מהמחותן בטחונות על התחייבותו. מלבד זאת צריך שיהיו גם שאר התנאים הכלליים

כיצד מתקינים את הנפש והגוף ללימוד תורה?

מתוך הנלמד השבוע בתכנית קנין חכמה:

שנינו: "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל". כי המרבה בעידונים - לא תשכון בתוכו החכמה!

[רבנו יונה אבות ב'ב]

חכמינו ז"ל אמרו: "התקן עצמך ללמוד תורה". ומפרש רבנו יונה: התקן עצמך במידות טובות, כדי שתלמד את התורה ותגיע אל מעלת החסידות; כי (אם) אין לו סברא לדעת החכמה, הנה הוא מחשב להרע, וסברתו גדולה ומחודדת לעשות רע.

וגם יש בכלל 'התקן עצמך', למעט התענוגים, כדי שילמד תורה הרבה, וכמו

פרשת השבוע

הוא נעמד ליד המים וחשב מה עליו לעשות. מצד אחד מי ביוב הם מים מזוהמים שאינם ראויים לשתיית אדם, אבל מצד שני אם לא ישתה את המים הללו - מיתתו קרובה מהצלתו

מרן החזון איש זצ"ל אינו מתיר לאנשי העסקים למכור בניין למחללי שבת

להשיג עוד ועוד כסף מכל מי שרק אפשר.

המאמץ הכלכלי האדיר רושש אותם כמעט כליל, והם נעשו עניים מרודים ללא פרוטה. אבל כדי לא להישאר כך לנצח, היה הכרח לגמור את הבניה מהר ככל האפשר, ואז לנסות להשיג את הקונה המיוחל שיושיעם מחובותיהם.

עברו הימים, וכמו כל דבר שבא אל סופו, הסתיימה גם הבניה, והבנין עמד על תילו לפי כל התקנים הדרושים והנצרכים, והיה מוכן ומזומן לאכלס בו את מי שירצה לקנותו. השותפים פרסמו את הבנין למכירה, אך לאכזבתם גילו, שכמעט ואין מי שמעונין להשקיע בקניית הבנין הזה. המעטים שכבר רצו להשקיע בו, הציעו מחיר נמוך מאוד שלא היה שווה למכור אותו במחיר כזה. הימים חלפו בזה אחר זה, כשהקונה עדיין לא נמצא, והחובות האדירים רובצים על כתפיהם באין פתרון נראה באופק.

יום אחד, פנו אליהם נציגים מטעם ההסתדרות, שברצונם לקנות מהם את הבנין כולו, הם הציעו סכום גדול מאוד בעבורו, סכום שהיה מסכה את כל החובות ועוד מותר להם רווחים נאים. אך ההסתדרות, כידוע, היה ארגון של מחללי שבת, וכשימכרו את הבנין למחללי שבת הללו, בוודאי יעשו בו שימושים של חילולי שבת. הרב רוטשטיין היסס, מחד איך אפשר למכור את הבנין למחללי שבת, ומאידך כשיש כאלו חובות נוראים אולי יש מקום להתיר?!

שותפו לעסק, שהיה שקוע כמוהו בים של חובות, שמח מאוד למשמע ההצעה מההסתדרות, והתמלא תקוה על פתח האור שנפתח להם בתוך החושך הגדול שהיו שרויים בו. אך כששמע את ספקותיו של הרב רוטשטיין, הבין שעדיין השמחה רחוקה. החליטו השניים שהרב רוטשטיין יסע לבית קודש הקודשים, מרן החזון איש זצ"ל, יציע לו את כל פרטי ההצעה, וכאשר יאמר כן יעשו.

החזון איש השיב בשלילה: "לא למכור את הבנין להסתדרות!" השותף התאכזב מאוד, אך קיבל את ההוראה, והם המשיכו ביחד בנסיונות למכור את הבנין לאחרים.

עברה תקופה, והקונה המתאים עדיין לא נמצא. הבנין נשאר שומם, והנושים החלו דוחקים עליהם להחזיר את החובות. כשראה השותף את המצב, כי באו מים עד נפש, פנה שוב אל הרב רוטשטיין, והציע לו לשוב אל החזון איש ולספר לו את המצב, אולי עתה יתיר להם למכור את הבנין להסתדרות.

הרב רוטשטיין לא שש לחזור ולשאול את גדול הדור, שהרי כבר קיבל את התשובה, ומה יש לו לשוב לשאול. אבל כיון שלא מדובר כאן רק על כספו אלא גם על כספי שותפו, שעל זה אינו יכול לקחת את האחריות, קם כדבריו ונסע שוב לחזון איש לשאול בעצתו.

החזון איש שמע את השאלה, והבין היטב את המצב הדחוק אליו נקלעו. הוא השיב להם במשל, וכה סיפר: מעשה באדם שהיה צריך ללכת לבדו ממדינה למדינה, וכדי להגיע למחוז חפצו - היה עליו לעבור במדבר. במדבר, כידוע, אין לא אוכל ולא מים, ומשום כן הצטייד האיש באוכל ובשתיה מספקת

לְמַעַן רַבּוֹת מוֹפְתֵי (שמות י"א, ט')

סיפר הגרב"צ פלמן זצ"ל, מעשה ממרן החזון איש זצ"ל, שהיה עם חותנו הגה"צ רבי אברהם יצחק רוטשטיין זצ"ל.

הרב רוטשטיין, שעשה תורתו קבע בפרישות ובטהרה, ומלאכתו ארעי, לא היה עושה דבר וחצי דבר, בלא לקבל את עצתו של החזון איש. כל דבר גדול וקטן שעשה, היה לאחר שקיבל את ברכתו ודעתו של החזון איש בענין.

בתקופה מסוימת, קנה הרב רוטשטיין מגרש באזור תעשייה שבתל אביב יחד עם שותפו, מתוך מטרה לבנות במקום בנין גדול שימשש ברובו למפעל, במחשבה שבוודאי ירצו יצרנים רבים לפתוח באזור זה מפעלים המייצרים את תוצרתם במקום, וכך יוכלו למכור או להשכיר חלק מן הקומות למפעל כזה או אחר. באחת מהקומות חשבו לפתוח בעצמם מפעל ליצור יולונות. ואת הקומה התחתונה חשבו להשכיר בעבור חנויות גדולות וכדומה.

זמן קצר לאחר שקנו את הקרקע, יצרו קשר עם קבלנים אמינים, והבניה החלה כפי התוכנית.

כדי לבנות בנין הראוי להעמיד בו מפעל, על הנדסת הבנין להיות חזקה יותר מבנין מגורים, מאחר שאמורים להעמיד שם מכונות יצור שהן כבדות מאוד. מלבד זאת גם גובה הקומות ושאר תכנון הבנין, חייב להיות בצורה כזו שיוכלו להכניס בו את כל צרכי המפעל.

כשהתחילה הבניה התברר שכמה שחשבו ושיערו את הוצאות הבניה, הרי שבמציאיות הסכומים גבוהים בהרבה מן התכנון. תוך כדי בניה נוספו הוצאות כספיות הכרחיות רבות ובלתי צפויות, על מנת שהבניה תעשה על פי כל התקנים הדרושים לכך.

היזמים הגיעו למצב בו כל הכסף שהשיגו, אזל כבר בשלבים הראשונים של הבניה. וכדי להשיג סכומים נוספים, שיעבדו את כל הונם ורכושם כדי לקבל הלוואות גדולות. אך למרות כל המאמץ הכספי, הוצאות רק הלכו ותפחו, והיה צורך בממון רב כדי לסיים את הבניה.

היתה להם אפשרות לעצור את הבניה עד ששיגו את הוצאות הדרושות לכך, אך אם היו עושים כך ההפסדים היו עצומים פי כמה וכמה. משום שעכשיו כבר היו במקום כל הכלים הדרושים להמשך הבניה, ואילו יעצרו עתה, יקחו הקבלנים את כל הכלים חזרה, וכדי להמשיך את הבניה בבוא היום, יאלצו להתחיל הכל מתחילה, ועלות כל זה היא הון רב.

זאת ועוד, שכאשר תסתיים הבניה, ישנו סיכוי שמיד בסיום הבניה ימצאו קונים, בעלי מפעלים או שאר משקיעים, שיקנו מהם את הבנין באופן מידי, ויוכלו לכסות בכך את החובות העצומים שכבר רובצים על כתפיהם.

אך עתה שהבנין תקוע באמצע הבניה, קשה מאוד למצוא מי שיקנה אותו, ועלולים להגיע למצב בו כל החובות האדירים יישארו ללא כיסוי.

לא נותרה להם ברירה אלא להמשיך את הבניה במתכונתה, כשהם מנסים

לדרכו הארוכה.

הוא התחיל ללכת, וכבר בתחילת הדרך טעה במדבר. עברו עליו כמה ימים עד שמצא את דרך המלך אל מחוז חפצו. אך כיון שהתעכב במדבר יותר מהתכנון, על כן באמצע הדרך נגמרו לו המים. בתחילה עוד המשיך ללכת ללא מים, אך כשעברו השעות הרגיש צמאון גדול, אך מה לעשות, אין להשיג במדבר מים. בלית ברירה המשיך ללכת, עד שהגיע למצב שהרגיש שהוא עומד לפני התמוטטות, ואם לא ישיג עכשיו מים עלול הוא למות בצמא. הוא המשיך עוד קצת בדרכו, ולפתע שמע קולות של מים ממרחק. הוא קיבל כוחות חדשים והחל ללכת במהירות לכיוון המים. אך כשהגיע למים נחל אכזבה גדולה, המים היו מי ביוב מלוכלכים שאינם ראויים לשתיית אדם.

הוא נעמד ליד המים וחשב מה עליו לעשות, מצד אחד מי ביוב הם מים מזוהמים שאינם ראויים לשתיית אדם, אך מצד שני אם לא ישתה את המים הללו - מיתתו קרובה מהצלתו. בלית ברירה שתה מן המים הרעים הללו. אין צורך לתאר את הרגשתו בעת השתיה ולאחריה, מובן מאליו כמה רע הרגיש מכך, אך הוא התנחם בעובדה שלפחות עכשיו הוא חי וממשיך ללכת.

לאחר כברת דרך קצרה, התגלה לעיניו מעיין נובע של מים חיים, נקיים וזכים. צערו היה גדול ועצום, היה עליו להמתין רק עוד קצת, ואז היה מקבל מי מעיין, מים הראויים לשתיית אדם. אך מאחר שלא המתין, קיבל מי רפש וטיט הגורמים לו כאבים גדולים וחזקים. את הנעשה אין להשיב, המים הרעים נכנסו במעיו, וגרמו לו למה שגרמו. ולא נותר לו אלא לסבול את סבלו ולזעוק על העבר.

"עתה" - אמר החזון איש - "יש לך הצעה טובה, למכור את הבנין במחיר טוב ולצאת מכל החובות, אך דע לך כי ההצעה הזאת הינה מי ביוב. כספם של מחללי השבת הוא כסף של מי רפש וטיט. אם תקח את הכסף, תצא אמנם מכל החובות, ותוכל להמשיך לחיות, אבל מתוך רפש וטיט. אך אם תחכה עוד קצת, תראה שאתה קרוב מאוד אל מי מעיין, מים זכים וטהורים, תוכל למכור את הבנין ולהסתדר עם הכל על הצד הטוב ביותר. ומה לך לשתות מי ביוב, כאשר מי המעיין קרובים אליך מאוד מאוד!"

לאחר דברים ברורים כאלה, ששמע מפי קדשו של החזון איש, לא נותר לו שום ספק, הוא ידע כי את הבנין לא ימכור למחללי שבת ויהי מה.

הוא סיפר לשותפו את תשובת החזון איש, כשהוא מוסיף ואומר לו "אינך צריך להפסיד בגללי, אם אתה רוצה תוכל למכור את חלקך בבנין, אבל אני את חלקי לא מוכר". כששמע השותף כששמע את דברי החזון איש, בטח בה' כי אכן הישועה קרובה לבוא, והמתין עם הרב רוטשטיין לבואה.

לא עבר זמן רב, ואט אט החלו למכור ולהשכיר חלקים מן הבנין לכמה מפעלים, עד שבסופה של תקופה לא ארוכה, עלו מחירי הקרקעות והבנינים במקום, והיה ביקוש גדול לבנין.

חלק מכרו וחלק השכירו, ברווחים גדולים. ולא די שכיסו את כל חובותיהם אלא אף הגשימו את חלומם ופתחו במקום מפעל ליצור וילונות, וזכו לקדש שם שמים בכל מעשיהם.

(מתוך 'שלמי ציון' - פר' וארא מתורתו של ר' שלום בן ציון פלמן זצוק"ל)